BELGIYA VA SHVETSIYA DAVLATLARINING TA'LIM TIZIMLARIGA KOMPARATIV TAHLIL

Nasrullayeva Mumtozmahal Abdusamat qizi
Guliston davlat pedagogika instituti magistranti
e-mail: mumtozmaha19m@gmail.com

Annotatsiya: Ta’lim tizimlari har bir davlatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Belgiyaning va Shvetsiyaning ta’lim tizimlari o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, bu tizimlarning samaradorligi va ularning o‘zaro farqlari ko‘plab tadqiqotlar va ta'lim ekspertlari tomonidan o‘rganilgan. Ushbu maqolada Belgiyaning va Shvetsiyaning ta’lim tizimlariga komparativ tahlil o‘tkazamiz, ularning o‘ziga xosliklari, kuchli tomonlari va o‘xshashliklarini ko‘rib chiqamiz.

Kalit so‘zlar: Belgiya, ta’lim tizimi, Shvetsiya, STEM,PISA,komparativ tahlil, kasbiy ta’lim,Vallon, umumiy ta’lim, monitoring, ta’lim sifati, texnologiya, raqamli o‘qitish

Abstract: Educational systems are important in the social and economic development of every country. The education systems of Belgium and Sweden have their own characteristics, and the effectiveness of these systems and their differences have been studied by many studies and education experts. In this article, we will conduct a comparative analysis of the educational systems of Belgium and Sweden, consider their peculiarities, strengths and similarities.

Keywords: Belgium, education system, Sweden, STEM, PISA, comparative analysis, vocational education, Wallonia, general education, monitoring, quality of education, technology, digital learning

Umumiy ta’lim tizimining tuzilishi.Belgiya ta’lim tizimi uchta asosiy til hududiga ajratilgan: flamand (niderland tilida so‘zlashuvchilar), vallon (fransuz tilida so‘zlashuvchilar) va nemis tilida so‘zlashuvchilar. Har bir mintaqada o‘ziga xos ta’lim siyosati, dasturlari va yondashuvlari mavjud, ammo umumiy tuzilma bir xil. Belgiyada boshlang‘ich ta’lim 6 yoshdan boshlanadi va 12 yoshgacha davom etadi. Keyin o‘rta ta’lim bosqichiga o‘tiladi, u esa 18 yoshgacha davom etadi. O‘rta ta’lim ikki yo‘nalishga bo‘linadi: umumiy ta’lim va kasbiy ta’lim.

Shvetsiyada ta’lim tizimi umumiydir va barcha mintaqalarda bir xil, bu mamlakatda bir nechta turli tillarda so‘zlashuvchi guruhlar bo‘lsa ham, ta’limning asosiy tizimi bir xil asosga qurilgan. Shvetsiya ta’lim tizimi 6 yoshda boshlanadi va 9 yil davom etadi. Keyinchalik, 15 yoshdan 19 yoshgacha o‘rta ta’limning keyingi bosqichlari (gymnasiet) mavjud bo‘lib, bu yerda talabalar umumiy akademik yoki kasbiy ta’lim oladilar. Shvetsiyada ta’lim tizimi markazlashgan bo‘lib, barcha o‘quvchilar uchun yagona dastur va tizim amal qiladi.

Ta'limga kirish va imkoniyatlar.Belgiyada ta’limga kirish huquqi qonuniy ravishda kafolatlangan. Biroq, ta’lim tizimida o‘zgarishlar mintaqaviy hukumatlar tomonidan amalga oshiriladi, bu esa ayrim hududlarda resurslar va imkoniyatlarning farq qilishiga olib keladi. Flamand mintaqasida ta’lim tizimi ko‘proq innovatsion va zamonaviy metodlarga asoslangan, Vallon mintaqasida esa an’anaviyroq yondashuvlar hukm suradi. Kasbiy ta’lim va amaliy bilimlar ta’lim tizimida katta ahamiyatga ega bo‘lib, talabalar o‘z kasblarini boshlashdan oldin bir nechta amaliyot va tajriba olishadi.

Shvetsiyada ta’lim tizimi o‘zining tenglik prinsiplariga asoslangan. Ta’lim barcha uchun bepul va davlat tomonidan moliyalashtiriladi. Bu mamlakatda o‘quvchilarning ehtiyojlariga qarab moslashtirilgan yordam tizimi mavjud, shuningdek, ta’limda inklyuzivlik (barcha o‘quvchilarni teng ravishda ta’lim olish imkoniyati yaratish) katta e'tibor qaratiladi. Shvetsiyada talabalar o‘z qiziqishlariga mos keladigan yo‘nalishni tanlashda keng imkoniyatlarga ega, shu jumladan, kasbiy ta’lim ham yuqori darajada rivojlangan.

Ta’lim sifatini baholash va monitoring.Belgiyada ta’lim sifatini baholash tizimi davlat tomonidan amalga oshiriladi, lekin bu jarayon mintaqaviy hukumatlar tomonidan boshqariladi. Mintaqaviy hukumatlar ta’lim sifatini baholashda o‘ziga xos me'yorlar va ko‘rsatkichlarni belgilaydi, ammo umumiy sifat baholash tizimi belgiyalik o‘quvchilarni xalqaro testlarda (masalan, PISA) ishtirok etishiga yordam beradi. PISA (Program for International Student Assessment) testlari Belgiyaning ta’lim tizimida asosiy baholash vositalaridan biri hisoblanadi. Bu testlar o‘quvchilarning matematik, ilmiy va o‘qish ko‘nikmalarini o‘lchaydi.

Shvetsiyada ta’lim sifatini baholash jarayoni yagona va markazlashtirilgan bo‘lib, Shvetsiya Ta’lim Kengashi (Skolverket) tomonidan boshqariladi. Skolverket ta’lim standartlarini ishlab chiqadi va amalga oshiradi, shu bilan birga, o‘quvchilarning o‘rganish natijalarini baholashda PISA kabi xalqaro sinovlar ham muhim rol o‘ynaydi. Biroq, Shvetsiyada ta’lim sifatini baholash ko‘proq o‘quvchilarni individual darajada baholashga qaratilgan va ta’lim tizimida o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlash uchun resurslar mavjud.

Ta’limda texnologiyaning roli.Belgiyada ta’limda texnologiyalarni joriy etish jarayoni tobora kengayib bormoqda. Flamand mintaqasi o‘zining innovatsion ta’lim tizimi bilan mashhur, bunda yangi texnologiyalar va raqamli ta’lim vositalari keng qo‘llaniladi. Belgiyada bir qator maktablar va universitetlar o‘quvchilarga onlayn ta’lim imkoniyatlarini taklif qiladi, shuningdek,

STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) sohalarida yangi o‘quv dasturlari ishlab chiqilgan.

Shvetsiyada texnologiya va raqamli o‘qitish shuningdek, ta’lim tizimida katta rol o‘ynaydi. Shvetsiya hukumati o‘quvchilarga raqamli savodxonlikni oshirish uchun turli dasturlarni amalga oshiradi. O‘quvchilarga kompyuter va internetga kirish imkoniyati keng, bu esa masofaviy ta’lim va onlayn resurslardan foydalanishni osonlashtiradi. Shvetsiya, shuningdek, o‘qituvchilarni raqamli texnologiyalarni samarali ishlatish bo‘yicha muntazam ravishda qayta tayyorlaydi.

O‘qituvchilarni Tayyorlash. Belgiyada o‘qituvchilarni tayyorlash tizimi mintaqaviy ravishda boshqariladi, ammo barcha mintaqalarda o‘qituvchilarni tayyorlashda akademik va amaliy bilimlar zarurligi ko‘zda tutilgan. Flamand mintaqasi o‘qituvchilarni ta'limga kirishdan oldin katta ilmiy tayyorgarlikdan o‘tkazadi, Vallon mintaqasida esa o‘qituvchilar uchun amaliyotga katta e'tibor beriladi. O‘qituvchilarni tayyorlashda pedagogik bilimlar va o‘quvchilar bilan ishlash qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Belgiyaning va Shvetsiyaning ta’lim tizimlari o‘zaro farq qilsa ham, har ikkala mamlakatda ta’limga yuqori darajada e'tibor beriladi. Belgiyaning mintaqaviy ta’lim tizimi ko‘plab yondashuvlar va imkoniyatlarni taqdim etadi, lekin bu tizimning ayrim noaniqliklari va farqlari ham mavjud. Shvetsiya esa o‘zining markazlashtirilgan va tenglikka asoslangan ta’lim tizimi bilan ajralib turadi. Har ikkala mamlakatda ta’limning sifatini oshirish, o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlash va texnologiyalarni ta’limga joriy etish masalalariga katta ahamiyat beriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mutalipova M.J. “Komparativistik pedagogika” -T.: Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston milliy kutubxonasi nashriyoti, 2016 y
2. Shodmonova Sh., Yergasheb P. “Qiyosiy pedagogika”. - T.: TDPU, 2005.
3. Вулфсон Б.Ф. Сравнителная педагогика М.: «Просвещение», 2003 г
4. www.bilimdon.uz
5. www.de.uz
6. www.plekhanov.ru
7. www.tgeu.uz